

OBSAH

9	Slovo editora
12	V „poli mnohých napätí“ (Jana Wild)
18	Don Martin de la Bratislava (Karel Král)
25	AUTOR O SEBE
109	O PRIATEĽOCH
111	L+S
116	Marián Labuda
121	Martin Huba
150	Jozef Ciller
189	Ľubomír Feldek
193	Roman Polák
201	Aleš Votava
203	Václav Havel
220	Milan Lukeš
225	AK JE MŔTVY MARX, JE MŔTVY AJ BRECHT... ALEBO NIE JE?
269	DRÁMA DRAMATURGIE
281	ABSURDNÉ DIVADLO U NÁS (na scéne aj v živote)
295	OSOBNOSTNÉ HERECTVO A HERECKÁ OSOBNOSŤ
317	AKÝ JE TO TEXT? (o divadelných hrách)
379	REGIONÁLNE? UNIVERZÁLNE?
441	O PEŇÁZOCH A INÝCH DEFICITOCH (štát a divadlo)
455	DIVADLO A NÁRODNÉ MÝTY
491	SMEJÚCE SA BEŠTIE A JÁNOŠÍCI S DYNAMITOM (o Čechoch, Slovákoch aj Čechoslovákoch)
543	DIVADLO A POLITIKA alebo REALITE NEUJDEME
597	AKÉ DIVADLO A AKÁ DOBA
682	Profil Martina Porubjaka (Matúš Marcinčin)
693	Menný register

Život na korze I. (2011)

Prvý raz som bol v divadle s mojou mamou, keď som mal asi štyri roky (teda v roku 1948). A to hneď v Slovenskom národnom divadle. Odpoľudnia, na nejakom predstavení pre deti. O čom to bolo, to si naozaj nepamätám. Spomínam si len, že sme sedeli sami dvaja v lóži v prvom poradí vľavo, na javisko som sa díval zhora a tá hra mala dramatický koniec. Mám to pred očami, akoby to bolo včera. Bojovali tam dvaja rytieri v brneniach – jeden dobrý, druhý zlý. Meče zvonivo mlátili do plechu, rytieri nahlas dychčali a ešte hlasnejšie na seba revali. Trvalo to dlho, až kým sa jeden z nich nezrútil s rachotom na zem. Tresk a žuch! Ľudia tieskali, herci sa klaňali, bol koniec. Diváci z hľadiska odchádzali. Ja som odmietol. Mama ma presviedčala, že už nič nebude, ja som tvrdil, že bude; že bola jedna prestávka, teraz je druhá a po nej to predsa musí pokračovať ďalej. Zaujímalo ma, čo bude s tým rytierom, ktorý zvíťazil. Mama sa ma snažila odtiahnuť z divadla násilím, ja som sa vzoprel, chytil som sa v lóži kovového zábradlíčka, kričal som a kopal. Záchvaty zúrivosti a hádzania sa o zem som v tom čase mával často. Mama vyhlásila, že zavolá na mňa policajta a odišla. A naozaj: o chvíľu sa vrátila s mužom v uniforme. Uniforma na mňa zrúkla, aby som vypadol. Pustil som sa zábradlia, chytil som sa mamy a pokorne som odišiel.

Až keď som vyrástol a mama opäť spomínala na moju prvú návštevu divadla, dozvedel som sa, že ma vtedy podviedla: ten prísny muž v uniforme, ktorého na mňa zavolala, nebol policajt, ale divadelný hasič.

Rok pred nástupom do prvej triedy školy ľudovej som sa doma zmocnil hrubého albumu so šelakovými platňami (iné vtedy neboli) piesní Voskovca a Wericha. Púšťal som si ich stále dokola, až kým som sa všetky tie pesničky nenaučil. Spieval som ich falošne, ale s nadšením. Dodnes si ich pamätám. Túto svoju znalosť som raz dokonale využil, keď sme sa neskoro v noci – či presnejšie nad ránom – vracali domov s Milanom Lasicom a pri Štátnej banke, kde sa naše cesty rozchádzali, sme sa zastavili a na rozlúčku sme si zaspievali *Ezopa*. Ale tým sa to neskončilo. Pridávali sme ďalšie a ďalšie piesne, až kým nezačalo svitať. Bol to vyše hodinový „pouličný koncert“.

Monológy samoty (1998)

Stoka už má dlho svoju tému: samotu. Neschopnosť človeka dorozumieť sa. Dialóg ako priebežné plynutie dvoch navzájom sa míňajúcich monológov. (Čeština má na to výstižný výraz: samomluva.)

Bolo to zreteľné už v jednej z najúspešnejších inscenácií *Eo ipso*. Aj tá sa skladala prevažne z márných pokusov o dialóg. V poslednej inscenácii je Stoka dôsledná: skladá sa už iba z monológov. Aj sa tak volá: *Monodrámy*. Čo monológ, to dráma samoty, opustenosti, neschopnosti nadviazať kontakt s inou bytosťou. Rezignácia voči ľudskej spoločnosti.

Tých monodrám je šesť a hrá ich šesť hercov. Každý svoju monodrámu, svoj osud, svoj neúspešný pokus o kontakt. Šesť variácií jednej témy. Šesť druhov samoty.

V niektorých monógoch je téma samoty priam existenciálne zhmotnená, inde je skôr ilustrovaná. Hneď prvý obraz je taký. Jozef Chmel číta listy: vojaka z kasární, akejsi Evy z nemocnice, správu sedliaka o stave na gazdovstve, list dievčaťa chlapcovi na vojnu. Korešpondencia je síce jedným z najpresvedčivejších komunikačných mostov, list je priam zhmotnený pokus o kontakt, ale ako všetko, aj list môže popierať svoj najelementárnejší zmysel a nemusí vlastne takmer nič komunikovať. Tie listy, ktoré číta Chmel s expresívnou naliehavosťou, sú práve takými listami o ničom. Písanie pre písanie. Znôška banalít, fráz, bezobsažných slovných spojení. O to väčšmi Chmel kričí tie slová, vety, odseky, o to ostrejší a absurdnejší je kontrast medzi tým, čo číta, a ako to zdeluje. Čím je však toho viac, tým sa to stáva nudnejším. Princíp sa rýchlo vyčerpá a monológom začne chýbať tajomstvo a prekvapenie.

Podobne je to s Keratovým monológom akéhosi penzionovaného či „odstaveného“ herca, ktorý zrazu môže poskytnúť interview do tlače. Nadneseno deklamuje, prehnane gestikuluje a dôležito sa prechádza hore-dolu tento „herecký bard“, ktorý trúsi najbanálnejšie „múdrosť“ o sebe a svojej „umeleckej praxi“. Trocha je to, pravdaže, zábavné – ale často je to iba kabaretná karikatúra v konvenčnom štýle. *Theatermacher* to nie je, ani len taký maličký a náš.